ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ולא אמרן אלא בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו אבל בעל הבית העשוי למכור את כליו נאמן ושאין עשוי למכור את כליו נמי לא אמרן אלא דברים שאין דרכן להטמין אבל דברים שדרכן להטמין נאמן ושאין דרכן להטמין נמי לא אמרן אלא איניש דלא צניע אבל איניש דצניע היינו אורחיה. ולא אמרן אלא זה אומר שאולין וזה אומר לקוחין אבל בגנובין לאו כל כמיני' לאחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר אבל דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר נאמן דשלח רב הונא בר אבין דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן כי הא דרבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר אמר רבא אפילו שומר נשבע אפי' אשתו של שומר נשבעת בעי רב פפא שכירו ולקיטו מאי תיקו אמר ליה רב יימר לרב אשי טענו (א) בכסא דכספא מאי חזינא אי איניש דאמיד הוא או איניש דמהימן הוא דמפקדי אינשי גביה משתבע ושקיל ואי לא לא: נחבל כיצד: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שיכול לחבל בעצמו אבל במקום שאינו יכול לחבל בעצמו נוטל שלא בשבועה וניחוש דלמא בכותל נתחכך תני רבי חייא שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו ודלמא אחר עביד ליה דליכא אחר: וכשנגדו חשוד [וכו'] ואפי' שבועת שוא: מאי אפילו שבועת שוא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא הנך דאית בהו כפירת ממון אלא אפילו הא נמי דכפירת דברים בעלמא הוא לא מהימן וליתני נמי שבועת בטוי כי קתני שבועה דכי קא משתבע בשקרא קא משתבע אבל שבועת בטוי דאיכא למימר דבקושטא קא משתבע לא קתני תינח אוכל ולא אוכל אכלתי ולא אכלתי מאי איכא למימר תנא שבועת שוא

וכל

ואמר לקוחין הן בידי. ובעל הבית אומר השאלתים לו כדמפרש לקמן: **אינו נאמן.** אפילו בשבועה: **אלא דברים שאין דרכן להטמין.** שאין אדם בוש ליטלן בידו בשוק בפרהסיא הלכך אינו נאמן חדא דאין זה עשוי למכור את כליו ועוד מדאטמינהו איכא למימר בוש הוא להודיעו שהוא צריך לשאול כלים משכיניו דאי לקוחין הוו לא הוה מטמינן: **נאמן.** ואע"פ שאין עשוי למכור כלים זימנין דמיצטרכי ליה זוזי ומזבין: **היינו אורחיה.** להטמין אפילו (ב) ששאר בני אדם מוליאין בפרהסיא: **ולא אמרן.** באדם בינוני דאינו נאמן אלא שזה אמר לקוחין וזה אמר שאולין אבל אם אמר לו גנבת אותם לאו כל כמיניה וישבע זה שלקוחין הן: ה"ג **ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר.** בהנהו הוא דאמרי' דכי אמר לקוחין אינו נאמן אבל דברים שאין עשוין להשאיל שהבעלים חסים עליהם לפי שמתקלקלין נאמן לישבע שלקחם ואין נראין דברי האומר השאלתים לו: **דשלח רב הונא בר אבין כו'.** אלמא בעשוין להשאיל ולהשכיר הוא דאינו נאמן: **זוגא דסרבלא.** מספריים של סורקי בגדים: **מיתמי.** שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאילם לאבי היתומים ומדאפקינהו רבא מיתמי ש"מ דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן בשבועה דאי מהימן אנן הוינן טענינן בשביל יתמי אביהם לקחם ממך. ודוקא ספרי דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר אבל שאר ספרים אינן עשוין להשאיל ולהשכיר לפי שמתקלקלין כמו ששנינו ד) במוצא ספרים לא ילמד בהן לכתחלה ולא יקרא אחר עמו ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא שלא יצטרך לישבע. וכן קבלתי מרב יצחק הלוי: **אפילו שומר נשבע.** אמתני' קאי כגון זה שנכנס לתוך ביתו למשכנו שלא ברשות אפי' שומר הבית נאמן לישבע וישלם זה: **שכירו ולקיטו.** של בעל הבית ולא מסר לו שמירת הבית: **מהו.** להיות נאמן אשבועה זו: **אמיד.** עשיר: **לא שנו.** דצריך שבועה: **תני ר' חייא.** במתניתי' הכי היו מעידין אותו שנכנס לתוך ביתו שלם ויצא חבול כגון שעלתה נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו נוטל שלא בשבועה דנשיכת שינים לאו חיכוך כותל הוא: **לא מיבעיא הנך.** דאית בהו כפירת ממון והוה ליה רע לשמים ורע לבריות: **שבועת בטוי.** דלהכא כי משתבע איכא למימר בקושטא אשתבע שבדעתו לקיימה ואפי' עבר עליה שכפאו יצרו אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להוציא לשקר מפיו:

וכל

דאיכא למיפרך מה להצד השוה שכהן שכן אינן בתורת הזמה ור' חייא תורת הזמה לא פריך כדאמרי' התם וכן צריך לומר לר' יוחנן דפליג אדר' חייא בירושלמי דפרק קמא דבבא מציעא אע"ג דפטר בטענו חטין והודה בשעורים לעיל וע"כ צריך לומר דפריך תורת הזמה ה): **בקונטרס** גרסי' ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר פי' הא דאינו נאמן וקשיא לרבינו תם דקאמר בסמוך דרבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר משמע דמההוא טעמא לחוד מפיק וכן בפרק המקבל (ב"מ דף קטז.) ושם לא מדכר אלא ההוא טעמא לחוד ונראה לר"ת כגר"ח ושערים דרב האי דגרסי ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן וה"פ ובכולהו לא אמרן דנאמן לומר לקוחין הן בידי אלא בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר וכגון דהוי איניש דצניע או דברים שדרכן להטמין או בעה"ב העשוי למכור את כליו אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן אפי' איכא כולהו לטיבותא ואפי' אומר בעה"ב גנובין הן דהא גודרות אין להם חזקה אפילו זה אומר גנובין דדברים העשוין להשאיל ולהשכיר נינהו וכשאומר לקוחין הן בידי לית דין ולית דיין דלא מהימן ור"ת עצמו פי' כפירוש הקונטרס ואין נראה דסוגיא לא מוכח הכי כדפי' ועוד דגר"ח גופיה מוכח דאין לפרש כן מדשינה הכא לומר ובכולהו לא אמרן משמע דלא איירי כשיטה דלעיל דקיימת אאינו נאמן:

וספרא דאגדתא. נראה דכ"ש שאר ספרים שדרכן להשאילן יותר כדאמרי' בפרק נערה בכתובות (דף נ.) וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים ותימה כיון דספרים עשוין להשאיל ולהשכיר הא דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד:) המכיר כליו וספריו ביד אחר ישבע כמה הוציא ויטול ופריך בגמ' ודלמא איהו אפקיה לקלא ומסיק כגון שלנו בני אדם בביתו ועמד והפגין בלילה וכגון שהיתה מחתרת חתורה ובני אדם שלנו יצאו והכל אומרים נגנבו כליו וספריו של פלוני ואמאי בעי כולי האי ניהמני' במגו דאי בעי אמר שאולין הם בידי דאין האחד נאמן לומר לקוחין הן בידי כיון דעשוין להשאיל ולהשכיר בההוא טעמא לחוד כדפי' לעיל וליכא למימר התם טעמא דלחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן כדאמרי' הכא דהתם לא קאמר שהוא גנב אלא אומר שהגנבים גנבום וכמה גנבים איכא בעלמא אר"ת דהתם איירי באדם שאינו רגיל עמו דלאו סהדי שלא השאיל לו ורבא דאפיק הכא היה יודע שבעל הספר היה דרכו להשאיל לאביהם בחייו ומורי ה"ר דודי תירץ דהתם הוי מגו להוציא דלא אמרי': [וע"ע תוס' ב"מ קטז. ד"ה והא]:

ו)**ואפי'** שבועת שוא. הק' ר"ת דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כז. ושם) אמרינן עבריין אוכל נבילות להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר רשע דחמס בעינן ופריך מדתניא אל תשת רשע עד אלו הגזלנים ומועלין בשבועה מאי לאו אחת שבועת שוא ואחת שבועת ממון אלמא לא בעינן רשע דחמס לא אידי ואידי שבועת ממון והשתא אמאי לא פריך ממתני' דפסל בהדיא נשבע לשוא לשבועה ולא פליג שום תנא וה"ה דיפסל לעדות וי"ל דהתם גבי עדות מכשרינן נשבע לשוא כיון דלא הוי רשע דחמס אבל הכא שהוא כבר רע לבריות אם הוא משקר וכופר ממון וכבר משנשבע לשוא הוי רע לשמים הלכך הוי פסול לשבועה:

אבל שבועת בטוי דאיכא למימר בקושטא משתבע לא קתני. מכאן רצו לדקדק דמי שעבר על החרם לא יפסל לשבועה כיון דבשעת קבלת חרם איכא למימר בקושטא משתבע ואר"ת דפסול הוא והכא לא קאמר אלא דלא קתני פי' דלא קמיירי במידי דבקושטא משתבע וראיה מפרק הכותב (כתובות דף פה. ושם) דאמרי' ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה בההיא איתתא דחשידא אשבועה והנ"ג גרס ידענא בה בההיא איתתא דמפקא שם שמים לבטלה ופירושו שנשבעת ואינה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכלת ואפכה רבא אשכנגדה אע"ג דאיכא למימר בקושטא משתבע חשיב ליה חשודה:

הלכתא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ט מהל' טוען הל' ז סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' ל סעי' יא:
כט ב מיי' פ"ח שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעי' יא יב יג:
ל ג מיי' שם הלכה י:
לא ד ה טוש"ע שם סעיף ד:
לב ו טוש"ע שם ס"ח:
לג ז ח ט מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה ה סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף טו:

◆

רבינו חננאל

מאי שקל. וטוענו דמשכנו כלים הניטלין תחת כנפיו וכדרב יהודה א) דאמר ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן [ולא אמרן] אלא בכלים שאין דרכן להטמין תחת כנפיו. וזה הטמינן ובאיניש דלא צניע ובבעה"ב שאינו עשוי למכור את כליו ולא אמרן אלא שזה אומר שאולין וזה אומר לקוחין. אבל בכלים שדרכן להטמין או איניש צנוע הוא או בעה"ב עשוי למכור את כליו נאמן. ובכולהו לא אמרן ב) אלא בדברים שאין עשוים להשאיל ולהשכיר אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן. כדשלח ליה רב הונא בר אבין. ראוי לפרש השבועה על העיקר שהיא בנויה וראינו שהיא בנויה על מי שמעידין עליו עדים שלקח כלים מביתו של זה והטמינן תחת כנפיו ויצא ועתה טוען כי לקוחים הן בידי אינו נאמן בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר. ובענין הזה דין ההוא דאתבל סכינא דאשכבתא מחבריה (ב"מ קטז.): וכן הא דרבא דאפיק זוזא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר: כל (אשבועה) [השמועה] כגון דאשהידו על אבוהון שהדי דהטמין כלים תחת כנפיו ויצא מביתו של זה. דאי ג) לא תימא הכי נמצאת דוחה כלל גדול בדין שהמוציא מחבירו עליו הראיה. ואי ליכא שהדי כי האי גוונא נשבע מי שהן אצלו לקוחין הן בידי ומיפטר וכן אמר רבינו [האי] גאון: שומר שלו או אשתו של שומר היא שהיתה בבית ונכנס זה ונטל הכלים מתוך הבית נשבע השומר או אפילו אשתו של שומר נשבעת ומשלם הגזול לנגזל מה שנשבעין הללו: ד) כדרב פפא דאמר רב פפא אפילו שומר נשבע ואפי' אשתו של שומר נשבעת כ"ש אשתו של נגזל. דקי"ל שלוחו של אדם כמותו. והני במקום הנגזל עומדין. וכאילו הן הנגזלין. אבל שכירו ולקיטו שלא מסר להן שמירת ביתו

א) עיין רש"י ורשב"א.
ב) עי' בתוס' כאן בד"ה בקונטרס דהובא גי' רבינו ע"ש.
ג) דברי רבינו אלו הובא ברשב"א בחדושיו כאן ע"ש.
ד) נראה דגי' אחרת היה לרבינו בגמ' דרב פפא הוא דאמר לה לקמן מימרא.

מסורת הש"ס

א) ב"מ קטז., ב"ב נב:, ב) ב"ק סב., ג) [תוספ' דב"ק פ"ט], ד) [ב"מ כט:], ה) [וע' תוס' ב"מ ה. ד"ה לא איתפא], ו) [שייך לעיל במשנה מה.].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' טענו כסא דכספא מאי א"ל מויא: (ב) רש"י ד"ה היינו וכו' אפי' היכא ששאר:

◆

גליון הש"ס

גמ' ודלמא אחר עביד ליה. גי' הרי"ף דלמא לאחר אמר:

◆

מוסף רש"י

זוגא דסרבלא. מספרים שגוזזין בהן צמר (ב"מ קטז.). **מיתמי.** שהביאו הבעלים עדים שהיו שלהן והן טוענין השאלנום לאביהם של אלו, ואפקינהו רבא מינייהו משום דברים העשוין להשאיל ולהשכיר (שם) שאם אמר אביהן לקוחין הם בידי עליו להביא ראיה, אף היתומין עליהן להביא ראיה שלקחן אביהן מן הבעלים, וכיון דלית להו ראיה החזירם רבא לבעלים (רשב"ם ב"ב נב.). **דאמיד.** עשיר שאומדין אותו לכלי כסף (ב"ק סב.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

עלו בהיתר: א"ל רב יימר לרב אשי אם יש עדים כי נכנס לביתו ומשכנו כלים הניטלין תחת כנפיו וטוען בעה"ב דכסא דכספא שקל מהו. ופשט ליה רב אשי אי איניש עשיר הוא דאית ליה בביתיה כגון הני מאני. או איניש מהימן הוא דמפקדי אינשי גביה וטעין דפקדון הוה בידיה ואיהו דשקליה משתבע ושקיל. ואי ליתא אמיד ולא מהימן. טענתיה לאו טענה: הנחבל כיצד כו'. אוקמה שמואל שנשבע ונוטל במקום שיכול לחבול בעצמו. דחיישינן שמא חבל בעצמו. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעצמו כגון נשיכה בשיניים בגבו או בין אצילי ידיו ואדם אחר אין שם אלא הם שניהם בלבד ונכנס תחת ידו שלם ויצא חבול כי הני דליכא חשש דהוא חביל בעצמו נוטל שלא בשבועה: שכנגדו חשוד על השבועה. אחד שבועת שוא ואחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון. ואפיקנא לא מיבעיא שבועת העדות ושבועת הפקדון דאית בהו כפירת ממון אלא אפי' שבועת שוא דכפירת דברים בעלמא הוא כגון אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד וכיוצא בו נשבע התובע ונוטל. ואפי' אם הוא חשוד בשבועת בטוי. כגון שנשבע שלא אכלתי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com